
DOI: 10.4467/29567610PIB.24.021.20784

mgr Natalia Urbańska

Państwowa Akademia Nauk Stosowanych w Chełmie

ORCID: 0009-0004-2329-3077

dr Katarzyna Ochyra-Żurawska

Menedżerska Akademia Nauk Stosowanych w Warszawie

ORCID: 0000-0001-6214-8930

KRYZYS UCHODŹCZY Z UKRAINY – WYBRANE ASPEKTY

REFUGEE CRISIS FROM UKRAINE – SELECTED ASPECTS

Streszczenie

Minione wydarzenia z wiosny 2014 roku na Ukrainie, nie tylko miały wpływ na panujące pierwotnie uwarunkowania bezpieczeństwa w Europie i na światowej arenie, lecz także zobowiązały społeczność międzynarodową do podjęcia odpowiednich działań w obliczu zaistniałej sytuacji. Państwa i organizacje międzynarodowe, zostały poniekąd zmuszone do reakcji w kontekście naruszenia prawa międzynarodowego przez Federację Rosyjską, działań sprzecznych z rosyjsko-ukraińskimi umowami międzynarodowymi oraz destabilizacji ustalonego po zakończeniu drugiej wojny światowej porządku na świecie. W pierwszej części artykułu opisano genezę konfliktu na Ukrainie. W głównej części przedstawiono reakcję społeczności międzynarodowej na wybuch wojny. Niniejszy artykuł jest próbą wskazania genezy konfliktu rosyjsko-ukraińskiego, a także reakcję społeczności międzynarodowej na powstały kryzys uchodźczy. Problem badawczy sformułowano: Jak kryzys uchodźczy wpłynął na społeczność międzynarodową? Odpowiednio to postawionemu problemowi badawczego sformułowano hipotezę badawczą: Kryzys uchodźczy wpłynął znacząco na społeczność międzynarodową, prowadząc do zmian w polityce migracyjnej, wzrostu napięć społecznych oraz wyzwań związanych z integracją uchodźców, a także do wzmożenia współpracy międzynarodowej i humanitarnej. Na potrzeby badań posłużono się metodą analizy literatury, aktów prawnych oraz rzetelnych źródeł internetowych.

Słowa kluczowe: Federacja Rosyjska, kryzys uchodźczy, uchodźstwo, Ukraina, wojna

Abstract

The past events of spring 2014 in Ukraine not only had an impact on the original security conditions in Europe and on the world stage, but also obliged the international community to take appropriate action in the face of the situation. In a way, states and international organisations have been forced to react in the context of the violation of international law by the Russian Federation, actions contrary to Russian-Ukrainian international agreements, and the destabilisation of the world order established after the end of World War II. The first part of the article describes the genesis of the conflict in Ukraine. The main part presents the reaction of the international community to the outbreak of war. This article is an attempt to indicate the genesis of the Russian-Ukrainian conflict, as well as the reaction of the international community to the refugee crisis. The research problem was formulated: How has the refugee crisis affected the international community? A research hypothesis was formulated accordingly to the research problem: The refugee crisis has had a significant impact on the international community, leading to changes in migration policy, increased social tensions and challenges related to the integration of refugees, as well as to increased international and humanitarian cooperation. For the purposes of the study, the method of analysis of literature, legal acts and reliable Internet sources was used.

Keywords: Russian Federation, refugee crisis, refugees, Ukraine, war

Wstęp

Fenomen wojny i pokoju towarzyszy ludzkości od zarania dziejów, gdyż wojna i konflikty stanowią nieodłączną część ludzkiego działania. Przez wiele wieków, filozofowie i socjologowie badali wojnę zarówno w kontekście teoretycznym, jak i praktycznym. Przez wieki uczeni poszukiwali metody uniknięcia konfliktów zbrojnych. Wraz z postępowaniem nauki i technologii oraz z transformacjami społeczno-politycznymi, zmieniały się teorie, strategie i postrzeganie wojen. Ich charakter był również kształtowany przez rozwój środków prowadzenia walki. Wojna na Ukrainie rozpoczęta w lutym 2022, nieprzerwanie trwająca do dziś, niesie za sobą wiele negatywnych konsekwencji. Nagły przyływ dużej ilości uchodźców do krajów europejskich stanowi wielkie wyzwanie dla społeczności międzynarodowej. Działania zbrojne podejmowane aktualnie na terytorium Ukrainy są następstwem konfliktu w Donbasie w 2014 roku, który rozpoczął się pomiędzy separatystami ze wschodu Ukrainy, wspieranymi przez Federację Rosyjską, a siłami wiernymi władzom Ukrainy. Niniejszy artykuł jest próbą wskazania genezy konfliktu rosyjsko-ukraińskiego, a także reakcję społeczności międzynarodowej na powstały kryzys uchodźczy.

Geneza konfliktu na Ukrainie

Genezy konfliktu zbrojnego pomiędzy Rosją a Ukrainą należy doszukiwać się w historii. Do końca XVIII wieku ziemie dzisiejszej Ukrainy były rozdzielone

pomiędzy dwie potęgi europejskie: Imperium Rosyjskie i Rzeczpospolitą Obojga Narodów. W wyniku rozbiorów Polski większość terytoriów ukraińskich znalazła się pod legislacją rosyjską¹. W czasie powstania nowego państwa, znanego jako Austro-Węgry, niewielka część zwaną Galicją, została włączona do terytorium austriackiego. W Galicji zrodził się nacjonalistyczny ruch ukraiński, a także narastała idea konieczności stworzenia nowego organu państwowego.

Po I wojnie światowej miały miejsce pierwsze nieudane próby budowy niepodległej Ukrainy. Zarówno Polska, odrodzona po 123 latach rozbiorów, jak i bolszewicka Rosja, powracająca na arenę międzynarodową po rewolucji i wojnie domowej, sprzeciwiały się temu procesowi. Mimo wzrostu prestiżu ruchów nacjonalistycznych, przez kolejne 70 lat nie udało się zrealizować pełnej niezależności państwowej Ukrainy. Niemniej jednak, udało się wypracować fundamenty polityczne i kulturalne, które stanowiły podstawę dla powstania państwa ukraińskiego na początku lat 90. Szczególną uwagę należy zwrócić na rolę uchodźstwa ukraińskiego, przede wszystkim w utrwalaniu kulturowych i tożsamościowych elementów istotnych dla narodu, takich jak język, wspólne doświadczenia historyczne, kultura oraz regionalne tradycje². Nie należy pominąć istniejącego podziału w społeczeństwie ukraińskim, który wiązał się z geograficznym rozdziałem na zachodnią część kraju, dążącą do niepodległości oraz wschodnią, bardziej przychylną Rosji. Ten podział przetrwał upadek Związku Radzieckiego. Przez ponad dwie dekady, niepodległość pozostawała w pewnego rodzaju politycznej hibernacji, co było możliwe dzięki wieloaspektowej polityce władz ukraińskich. Jednak zakończenie takiej strategii politycznej doprowadziło do wybuchu rozbieżności i nieporozumień, które istniały wśród obywateli, szczególnie w kontekście silnego wpływu Rosji³. Rozpad polityki równowagi między Wschodem a Zachodem w pewnym stopniu był także rezultatem rosnących nadziei ukraińskiej elity politycznej i kulturalnej oraz zwykłych obywateli, którzy skupili się na realizacji ambitnej strategii nawiązania trwałych powiązań ze strukturami ukraińskimi. Niektórzy zachodni analitycy widzieli Ukrainę jako strategiczny punkt polityczno-gospodarczy, który w przyszłości mógłby stać się dogodnym korytarzem, łączącym kraje zachodnie z dynamicznie rozwijającą się Azją w obszarze euroatlantyckim. Ponadto, osłabienie roli i znaczenia Federacji Rosyjskiej na arenie międzynarodowej również wpłynęło na tę sytuację. Przeniesienie Półwyspu Krymskiego do zachodniej strefy bezpieczeństwa i umiejscowienie zwykłej granicy Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w bezpośrednim sąsiedztwie Smoleńska i Moskwy zmusiły Rosję do zmiany

1 R. Kłaczyński, *Rosyjsko-ukraiński konflikt 2014–2017 jako przykład wojny hybrydowej. Geneza, polityka, gospodarka*, „Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego”, 11 (2), 2019, s. 79.

2 J. Giedrojc, *Emigracja Ukraińska. Listy 1950–1982*, Wyd. Archiwum kultury, s. 320.

3 A. Jakubowski, *Struktura etniczna współczesnej Ukrainy*, Wyd. Facta Simonidis, 2008, s. 114.

strategii bezpieczeństwa oraz znacznie ograniczyłyby jej możliwości skutecznej reakcji na ówczesne procesy polityczne i gospodarcze zachodzące w Europie, których przyszłość była strategiczna dla «starego kontynentu».

Sytuacja wewnętrzna Federacji Rosyjskiej w pewnym stopniu również wpłynęła na konflikt. Elita polityczna Rosji, w tym prezydent Władimir Putin, nie mogła pozwolić sobie na utratę Krymu, który był metaforą oporu wobec armii radzieckiej podczas II wojny światowej⁴.

W lutym 2014 roku rozpoczął się konflikt rosyjsko-ukraiński wskutek narastających tendencji separatystycznych. Te z kolei wywołane były przez protesty ludności ukraińskiej podczas Euromajdanu w listopadzie 2013 roku. Mimo kilku prób stłumienia demonstracji, walki wybuchły w lutym 2014 roku, co doprowadziło do rozprzestrzenienia się protestów na cały kraj. Następstwem tych zdarzeń było odwołanie prezydenta Wiktora Janukowycza i podpisanie części układu stowarzyszeniowego z Unią Europejską. W reakcji na wydarzenia w stolicy, na Półwyspie Krymskim rozpoczęła się propagandowa kampania, przedstawiająca *Euromajdan* jako zjazd faszystów i banderowców. Dodatkowo, Ukraina została wówczas opisana jako państwo pogrążone w kompletnym chaosie, a jako przyczynę protestów wskazano uchylene ustawy językowej, która miała nadać językowi rosyjskiemu specjalny status, szczególnie na Krymie⁵.

Pod koniec lutego na terenie Półwyspu Krymskiego pojawiły się enigmatyczne zastępy żołnierzy w nieoznakowanym umundurowaniu, co stanowiło preludium do rosyjskiej interwencji zbrojnej. W ciągu kilku dni pomocnicze siły rosyjskie, działając w kooperacji z lokalnymi kręgami samoobrony, przejęły kontrolę nad priorytetowymi strategicznie lokalizacjami.

Te wydarzenia wywołały proces, który doprowadził do ogłoszenia niepodległości przez parlament krymski 11 marca 2014 roku oraz szybkiego przeprowadzenia referendum w sprawie przyszłości Krymu. W dniu 16 marca mieszkańcy Półwyspu Krymskiego i Sewastopola brali udział w głosowaniu, w którym mogli wyrazić swoje stanowisko, w kwestii dalszego losu tych obszarów. Obywatele mieli opcję wypowiedzenia się za przyłączeniem Krymu do Rosji lub pozostaniem w ramach Ukrainy, przy jednoczesnym zwiększeniu autonomii. Decyzje podjęte podczas tego referendum miały dalekosiężne skutki dla regionu, a sama procedura głosowania była przedmiotem sporów i dezaprobaty społeczności międzynarodowej.

Ogłoszone jawnie wyniki ukazały, że aż 96,57% uczestników referendum poparło aneksję Krymu i Sewastopola do Rosji, przy monumentalnej frekwencji wynoszącej 84%. Te liczby stały się fundamentem oficjalnego wniosku władz

4 R. Kłaczyński, *Rosyjsko-ukraiński konflikt 2014–2017 jako przykład wojny hybrydowej...* s. 81.

5 A. Gorzkowicz, *Wojna hybrydowa na Ukrainie jako przykład współczesnych konfliktów zbrojnych*, „Roczniki studenckie AWL”, Rocznik 1(I) (2017), s. 152.

Krymu o włączenie tego okręgu do Federacji Rosyjskiej. Rosja z satysfakcją przyjęła tę prośbę, a 18 marca prezydent Władimir Putin podpisał porozumienie, legalizujące aneksję Krymu. Niemniej jednak, rząd ukraiński i społeczność międzynarodowa nie uznały solidarnie ważności i wyników marcowego referendum. Tymczasem, „zielone ludziki” i ochotnicy z lokalnych społeczności kontynuowali blokadę ukraińskich baz wojskowych na Krymie, którą rozpoczęli podczas zamieszek. Po ogłoszeniu wyników, rosyjskie helikoptery pojawiły się nad półwyspem, a już w marcu rozpoczęła się blokada portu w Sewastopolu. Pomimo zaleceń Kijowa, aby uniknąć eskalacji konfliktu zbrojnego, część ukraińskich baz stawiała opór. Sytuacja była dynamiczna, a działania „zielonych ludzików” i ich sojuszników wprowadziły Półwysep Krymski w nową fazę napięcia i niepewności⁶.

Ważne jest, że te wydarzenia na Półwyspie Krymskim miały znaczący wpływ na sytuację geopolityczną poprzez zaostrzenie napięć między Rosją a Ukrainą oraz wywołanie reakcji ze strony innych państw. Rozwijające się wydarzenia na Krymie były jednym z kluczowych tematów w międzynarodowej debacie politycznej, stając się źródłem licznych pytań, dotyczących zasad prawa międzynarodowego i poszanowania suwerenności państw.

Na skutek ataku na jednostkę w Symferopolu, w którym zginął ukraiński żołnierz, a jeden z dowódców został ranny, premier Ukrainy Arsenij Jaceniuk ogłosił, że spór między Ukrainą a Rosją zmienił się z fazy politycznej na fazę militarną. Ponadto, Ministerstwo Obrony Ukrainy upoważniło żołnierzy ukraińskich do użycia broni na Półwyspie Krymskim. W trakcie działań wojskowych, część ukraińskich żołnierzy przeszła na stronę rosyjską, przekonanych obietnicami służby w armii rosyjskiej oraz lepszymi warunkami materialnymi. Od marca do początku kwietnia 2014 roku, wszystkie ukraińskie jednostki na Krymie oraz pozostawiony tam sprzęt wojskowy zostały przejęte przez siły rosyjskie. Te wydarzenia zapoczątkowały kolejny etap konfliktu, zaostrzając napięcia między obydwojma krajami i wpływając na dynamikę działań militarnych w regionie⁷.

W czasie kryzysu krymskiego, na wschodzie Ukrainy doszło do masowych demonstracji, popierających prorosyjskie żądania. W kwietniu, gdy pojawiły się w regionie uzbrojone grupy osób w mundurach, przypominających rosyjskie służby powietrznodesantowe, ale bez wyraźnych oznaczeń państwowych, sytuacja stała się bardziej napięta. Działania separatystyczne osiągnęły szczyt w obwodach donieckim i ługańskim, m.in. poprzez zajmowanie budynków administracyjnych. To wydarzenie rzucało światło nie tylko na brak lokalnych

6 K. Parulski, *Prawo okupacji na Półwyspie Krymskim*, [w:] *międzynarodowe prawo humanitarne. Wymogi humanitaryzmu*. Tom VIII, Akademia Marynarki Wojennej, Wydział dowodzenia i operacji morskich, Gdynia 2017, s. 73.

7 W. Łytwin, *Ewolucja instytucji prezydentury w politycznej historii Ukrainy: Ustanowienie prezydentury, kompetencje, rola i miejsce prezydenta w systemie rządów*, Wyd. Politeja, 2015, s. 26.

służb bezpieczeństwa, ale także na kruchość struktur państwowych Ukrainy. Pierwsze próby powstrzymania tych wydarzeń w ramach Operacji Antyterrorystycznej nie przyniosły spodziewanych rezultatów, jednak udało się ograniczyć rozprzestrzenianie się protestów poza obszar obu obwodów. W efekcie ogłoszono powstanie Donieckiej i Ługańskiej Republiki Ludowej, a 12 maja przeprowadzono kontrowersyjne referendum niepodległości, które nie zostało uznane przez społeczność międzynarodową. 24 maja separatystyczne jednostki ogłosiły zjednoczenie, tworząc Federacyjną Republikę Noworosji⁸.

W trakcie konfliktu, między ukraińskimi siłami zbrojnymi a separatystami, donoszono o wsparciu dla tych ostatnich poprzez dostawy broni z Rosji, obejmującej artyleryjskie systemy raketowe, systemy przeciwlotnicze, pojazdy opancerzone i czołgi. Warto podkreślić, że ukraińskie siły były słabo uzbrojone, wykorzystując głównie przestarzały sprzęt pochodzenia radzieckiego, co wymagało czasu na osiągnięcie pełnej gotowości do działań ofensywnych przeciwko separatystom. Zmiany władzy, wynikające z konfliktu, objęły demokratyczne wybory prezydenckie i parlamentarne, a także wymianę urzędników związanych ze starym reżimem, oficerów służb bezpieczeństwa oraz sił zbrojnych. Dopiero latem 2014 roku siłom ukraińskim udało się odzyskać znaczne obszary kontrolowane przez separatystów, rozpoczynając oblężenie miast w obwodach donieckim i Ługańskim, a także odzyskując kontrolę nad ukraińsko-rosyjską granicą⁹.

Należy zwrócić uwagę również na fakt, że Federacja Rosyjska prowadzi i prowadziła w stosunku do Ukrainy wojnę hybrydową. Wśród aspektów, które pozwalają zaliczyć ten konflikt do konfliktu w typie wojny hybrydowej wziąć pod uwagę można:

- czynnik asymetryczności – asymetria przejawia się w merytorycznych odrębnościach pomiędzy potencjałem militarnym i ekonomicznym obu państw, gdzie potencjał strony rosyjskiej częstokroć przewyższa możliwości Ukrainy. Działania obronne podejmowane przez Ukrainę mają charakter głównie konwencjonalny, skupiony na ochronie ludności i terytorium państwa, oraz odparciu potencjalnego agresora;
- nieregularność, polegająca na wykorzystaniu lokalnych oddziałów z obszaru wschodniej Ukrainy, do przeprowadzania działań wyzwoleniczych, które były inspirowane i koordynowane przez Rosję;
- działania propagandowe i dezinformacyjne – przykładem tego jest między innymi fakt, że Rosja intensywnie opiera się na narzędziach

8 M. Gołda-Sobczak, *Krym jako przedmiot sporu ukraińsko-rosyjskiego*, Wydawnictwo naukowe SILVA RERUM, Poznań 2016, s. 206–208.

9 D. Głuszek-Szafraniec, D. Guzek, P. Szostok, *Obraz wydarzeń na Majdanie w polskich, rosyjskich i niemieckich tygodnikach*, [w:] *Implikacje konfliktu ukraińskiego dla polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Polski*, (red.), K. Czornik, M. Lakomy, M. Stolarczyk, Ośrodek Debaty Międzynarodowej, Katowice 2015, s. 167.

informacyjnych do manipulacji narracją sporu zarówno w kraju, jak i na arenie międzynarodowej. Tworząc fałszywe historie i szerząc dezinformację, chce osłabić jedność Ukrainy i zdyskredytować działania krajów zachodnich;

- osłabienie ekonomiczne Ukrainy, co zostało uwidocznione przy wstrzymaniu dostawy gazu i zwiększeniu jego ceny. Dodatkowo, Federacja Rosyjska często miniaturyzowała ciśnienie w gazociągach, w celu uruchomienia przesyłu rosyjskiego gazu z państw trzecich;
- skoordynowane cyberataki zarówno przeciwko strukturom rządowym, jak i prywatnym obywatelom. Celem tych ataków jest zakłócenie działalności administracyjnej, kontrola informacji i destabilizacja społeczeństwa;
- wspieranie ruchów separatystycznych we wschodniej Ukrainie, zapewnienie im wsparcia militarnego, logistycznego i finansowego. Powoduje to pojawienie się nierozpoznanych podmiotów, takich jak Doniecka i Ługańska Republika Ludowa;
- podważanie integralności terytorialnej Ukrainy poprzez nielegalne aneksje (jak w przypadku Krymu) i destabilizację wschodnich regionów Ukrainy, co prowadzi do trwającego konfliktu regionalnego¹⁰.

Postępowanie Władimira Putina ukazuje problematyczność i wielowymiarowość rosyjskiej wojny hybrydowej przeciwko Ukrainie, obejmującej kilka obszarów działania i mającej na celu jej osłabienie zarówno w sferze militarnego konfliktu, jak i w kontekście społecznym.

W dniu 12 lipca 2021 roku prezydent Rosji, Władimir Putin, ogłosił dokument historyozoficzny zatytułowany „O historycznej jedności Rosjan i Ukraińców”. Dokument ten został uznany jako oficjalne oświadczenie Rosji, dotyczące jej intencji wobec Ukrainy, a niektórzy komentatorzy widzieli w nim swoiste ultimatum kierowane do władz ukraińskich, grożące nawet rozbiorem państwa. W manifeście Putin odwoływał się do propagandowo wybranych i interpretowanych faktów historycznych, wyrażając przekonanie, że Wielkorusini (Rosjanie), Małorusini (Ukraińcy) i Białorusini tworzą jedną narodowość. Prezydent Rosji kwestionował istnienie trzech odrębnych narodów słowiańskich, twierdząc, że taka koncepcja została narzucona przez politykę ZSRR oraz państwa obce. Putin sugerował, że dzisiejsza Ukraina jest produktem epoki radzieckiej, powstałym w dużej mierze kosztem historycznej Rosji, którą jego zdaniem „została de facto okradziona” przez arbitralne decyzje bolszewików. Prezydent Rosji obwiniał też zachodnie państwa o odciążenie Ukrainy od Rosji i oskarżał je o kontrolę nad Ukrainą oraz instalację infrastruktury NATO

10 Ł. Skoneczny, *Wojna hybrydowa - wyzwanie przyszłości? Wybrane zagadnienia*, Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego 4, 2015, s. 47.

na jej terytorium. Putin ostrzegł, że Rosja nigdy nie zaakceptuje wykorzystania swoich historycznych ziem i mieszkańców przez inne państwa przeciwko niej, grożąc, że ci, którzy podejmą taką próbę, doprowadzą do zniszczenia swojego kraju. Analitycy interpretowali te działania Putina jako próbę zapisania się w historii, jednego z wielkich rosyjskich przywódców, przywracającego potęgę państwa rosyjskiego w Europie, poprzez przyłączenie Ukrainy¹¹.

Wiosną 2021 roku, Rosja zainicjowała ruchy wojskowe, skupiając tysiące żołnierzy i sprzętu wojskowego wzdłuż granicy z Ukrainą. To działanie wywołało poważny kryzys międzynarodowy oraz wzrost obaw, związanych z potencjalną eskalacją konfliktu. Minister obrony Rosji, Siergiej Szojgu, ogłosił w maju 2021 roku częściowe wycofanie wojsk, zwłaszcza z obszaru Półwyspu Krymskiego. Jednak we wrześniu 2021 roku, Rosja przeprowadziła wspólne manewry wojskowe z Białorusią o nazwie „Zapad 2021” wzdłuż granic Ukrainy i NATO, co stanowiło największą tego typu operację od czasów rozpadu ZSRR. Po zakończeniu manewrów, Rosja pozostawiła na poligonach wzdłuż granicy z Ukrainą znaczny sprzęt wojskowy oraz centra dowodzenia. Kryzys nasilił się ponownie w październiku i listopadzie 2021 roku, kiedy zauważono ponowne rozmieszczenie się rosyjskich wojsk przy granicy rosyjsko-ukraińskiej. Wzrost cen surowców energetycznych, zwłaszcza na rynku europejskim, również przyczynił się do napięć, umożliwiając Rosji wykorzystanie sytuacji kryzysowej. Niepewność na rynkach energii skłoniła Unię Europejską do ostrożnej reakcji, obawiając się destabilizacji rynku. Analitycy wskazywali na niewielką pewność siebie państw zachodnich w udzieleniu pomocy Ukrainie oraz nałożeniu surowych sankcji, przy jednoczesnym zgromadzeniu przez Rosję znacznych rezerw walutowych na wypadek sankcji. Wszystkie te czynniki podniosły znaczenie sytuacji, szczególnie w kontekście nadchodzących wyborów prezydenckich we Francji oraz zmiany kanclerza w Niemczech po wieloletnich rządach Angeli Merkel¹².

W kontekście sytuacji na Ukrainie, Rosja przedstawiła państwom zachodnim postulaty, obejmujące gwarancje nierozszerzania NATO oraz ograniczenia działań sojuszu na wschodniej flance. W drugiej połowie 2021 roku rosyjskie władze publicznie sugerowały, że Ukraina jest pod kontrolą państw zachodnich, a ekspansja NATO na jej terytorium stanowi zagrożenie dla Federacji Rosyjskiej. W grudniu 2021 Rosja zaproponowała dwa projekty traktatów zawierających postulaty, które określono jako „gwarancje bezpieczeństwa”. Wśród tych postulatów znalazła się prawnie wiążąca obietnica, że Ukraina nie przystąpi do NATO, a także redukcja sił NATO i sprzętu wojskowego

11 <https://wyborcza.pl/magazyn/7,124059,27388209,wladimir-putin-o-historycznej-jednosci-rosjan-i-ukraincow.html>, [dostęp: 11.07.2024 r.].

12 M. Menkiszak, *Ukraiński dylemat Rosji: strategia Moskwy wobec Kijowa*, Ośrodek Studiów Wschodnich, Warszawa 2021, s. 6.

w Europie Środkowo-Wschodniej. Niewywiązanie się z tych postulatów groziło nieokreśloną reakcją ze strony Rosji. Działania sił rosyjskich były monitorowane przez wywiady i środki rozpoznania elektronicznego państw zachodnich. W październiku 2021 roku wywiad USA poinformował prezydenta Joea Bidena o planowanej zimowej inwazji Rosji na Ukrainę, a także planach dotyczących prezydenta Zełenskigo. W odpowiedzi na te informacje, dyrektor CIA William Burns udał się z misją do Moskwy, w celu odwiezienia władz rosyjskich od planów ataku i ostrzeżenia przed sankcjami, jednak bez rezultatu. W tym okresie ustalenia wywiadu USA zostały również przekazane władzom Ukrainy oraz sojusznikom USA. W dniach 9 i 10 stycznia 2022 roku odbyły się w Genewie rozmowy między USA a Rosją, dotyczące postulatów Rosji w sferze bezpieczeństwa europejskiego. 12 stycznia 2022 roku miało miejsce posiedzenie Rady NATO–Rosja z udziałem przedstawicieli 30 państw członkowskich NATO. Delegacja rosyjska podtrzymała postulaty dotyczące „gwarancji bezpieczeństwa”, jednak NATO odrzuciło je, a Stany Zjednoczone zagroziły Rosji „szybkimi i surowymi” sankcjami ekonomicznymi w przypadku dalszej agresji na Ukrainę¹³.

W styczniu 2022 roku w rejonie granicy zgromadziło się przeszło 120 tysięcy rosyjskich żołnierzy, a kilka dni później Rosja, pod pozorem ćwiczeń, rozpoczęła przekierowanie na Białoruś jednostek taktycznych ze Wschodniego Okręgu Wojskowego. Również w styczniu i lutym 2022 roku miały miejsce nadzwyczajne ćwiczenia „Sojusznicza Stanowczość 2022” na terenie Białorusi, z udziałem około 60–80 tysięcy żołnierzy rosyjskich i białoruskich. Po zakończeniu tych operacji rządy obu krajów opublikowały przesunięcie „inspekcji sił zbrojnych”. Warto zauważyć, że Rosjanie etapowo wycofywali własny zespół dyplomatyczny z Ukrainy już w drugiej połowie stycznia. Od jesieni 2021 roku kraje Europy zachodniej ujawniały wiadomości z wywiadu, odnoszące się do zamiarów wojennych Rosji. Na przełomie stycznia i lutego kreowano detale przygotowywanych prowokacji, mających obarczyć Ukrainę odpowiedzialnością i wynosić pretekst do wojny. Wiadomości o przerzucaniu rosyjskich sabotażystów i prowokatorów na Ukrainę były również często podnoszone. W tym okresie trwały operatywne konsultacje między państwami zachodnimi oraz próby negocjacji z Rosją, która jednak dementowała zamiary wojenne. Chociaż Rosja ogłosiła deeskalację i rezygnację części wojsk w styczniu i lutym, wywiad amerykański temu zaprzeczył. Już wówczas istniało przekonanie o możliwości ataku na różnych frontach, w tym na Kijów. 17 lutego prezydent USA Joe Biden ostrzegł, że atak może nastąpić w ciągu kilku najbliższych dni. Tego dnia doszło do gwałtownego przerwania stosunkowo długiego okresu ciszy na froncie

13 A. Zygula, *Międzynarodowe skutki konfliktu na Ukrainie – reakcja społeczności międzynarodowej na wojnę hybrydową we wschodniej Ukrainie*, Obronność. Zeszyty Naukowe 3(27), Warszawa 2018, s. 260–261.

w Donbasie, który trwał 37 dni. Kolejnego dnia liderzy separatystycznych „republik” ogłosili przewiezienie kobiet i dzieci do Rosji, motywując ten krok rzekomą „groźbą ukraińskiej ofensywy” oraz wprowadzenie przymusowego uaktywnienia dla mężczyzn w wieku 18–55 lat. W tym czasie wzrosła liczba naruszeń rozejmu, za które obie strony obwiniały się wzajemnie. Ośrodek Studiów Wschodnich wskazał na operację specjalną separatystów, polegającą na ostrzałach własnego terytorium i „ewakuacji”, mającą na celu prowokację Sił Zbrojnych Ukrainy do ataku oraz oskarżanie jej o zbrodnie na ludności cywilnej. Rosja zaczęła używać terminu „ludobójstwo” i oskarżać Zachód o „zachęcanie Kijowa do agresji militarnej”. W mediach rosyjskich ukazywały się sfabrykowane materiały, dotyczące rzekomych ataków ze strony Ukrainy również na terytorium Rosji. 21 lutego 2022 roku Władimir Putin podpisał deklarację uznającą niepodległość i suwerenność Donieckiej i Ługańskiej Republiki Ludowej, a już 22 i 23 lutego ogłosiły one plany podjęcia działań, mających na celu opanowanie całości obwodów ługańskiego i donieckiego, z możliwym wsparciem ze strony Rosji. Wieczorem 23 lutego zwróciły się do Rosji o „pomoc w odparciu agresji”, jaką rzekomo miała podjąć przeciwko nim armia Ukrainy¹⁴.

Powyżej opisane wydarzenia są bezpośrednią przyczyną ataku Federacji Rosyjskiej na Ukrainę. Po wystąpieniu Władimira Putina, rozpoczęła się inwazja Rosji na Ukrainę. Atak rosyjskich sił lądowych miał miejsce w godzinach porannych, obejmując wszelkie zamierzone kierunki, po uprzednim nalocie raketowym ukraińskich baz lotniczych i infrastruktury wojskowej. Pomimo próby ofensywy raketowej, ukraińskie siły powietrzne uniknęły obszernej zniszczeń, a „specjalna operacja wojskowa” nadal trwa, pomimo założeń Rosji, że będzie trwała kilka dni.

Konflikt na Ukrainie, który wybuchł w 2014 roku, miał istotny wpływ na przekształcenie układu sił na arenie międzynarodowej. Strony w tym sporze to: rząd Ukrainy, separatystyczne ugrupowania z Donbasu i Rosja. Wsparcie międzynarodowe, zarówno polityczne, jak i militarnie, odgrywało kluczową rolę w rozwoju konfliktu. Kraje europejskie, Stany Zjednoczone i organizacje międzynarodowe miały istotny udział w jego dynamice. Początkowo konflikt ograniczał się do regionów Krymu i Donbasu, jednak jego eskalacja przyniosła skutki także w innych częściach Ukrainy. Oprócz wymiaru militarnego, konflikt miał także poważne konsekwencje społeczno-gospodarcze, co stworzyło dodatkowe wyzwania dla Ukrainy. Choć walki skoncentrowały się głównie w Donbasie i Ługańsku, ich wpływ był odczuwalny zarówno w społeczności międzynarodowej, jak i w samej Ukrainie. Zniszczenia infrastruktury i wzrost

14 P. Żochowski, *Rosja prowokuje zaostrzenie sytuacji w Donbasie*, Ośrodek Studiów Wschodnich, Warszawa 2022, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2022-02-21/rosja-prowokuje-zaostrzenie-sytuacji-w-donbasie>, [dostęp: 11.07.2024 r.].

dostarczonych przez walczące strony. Według opublikowanego raportu liczba zabitych i rannych żołnierzy rosyjskich i ukraińskich wynosiła już pół miliona. Według amerykańskiego wywiadu straty Rosji szacowano na 120 tysięcy zabitych żołnierzy i 180 tysięcy rannych, podczas gdy po stronie ukraińskiej liczby te wynosiły odpowiednio 70 tysięcy zabitych i 120 tysięcy rannych¹⁶.

Konflikt miał znaczący wpływ na gospodarkę Ukrainy. Nałożone sankcje na Rosję, ograniczenie dostępu do rynków zagranicznych, zniszczenie infrastruktury oraz utrata dostępu do zasobów naturalnych, wpłynęły na stabilność ekonomiczną kraju. Analiza skutków ekonomicznych uwzględnia zarówno aspekty mikroekonomiczne, takie jak straty przedsiębiorstw, jak i aspekty makroekonomiczne, takie jak spadek krajowego PKB. Według raportu Polskiego Instytutu Ekonomicznego (PIE), w wyniku rosyjskiej inwazji w 2022 roku uległo zniszczeniu około 50% infrastruktury energetycznej Ukrainy, co doprowadziło do zmniejszenia produkcji w 40% przedsiębiorstw. Konsekwencje gospodarcze dla Ukrainy obejmują problemy związane z utratą terytorium, zniszczeniami w sektorze energetycznym oraz blokadą szlaków handlowych. Według szacunków ukraińskiego Ministerstwa Gospodarki, w 2022 roku PKB kraju spadł o 29,1%, podczas gdy Międzynarodowy Fundusz Walutowy szacuje nawet 35% spadek. Gospodarka Ukrainy musiała dostosować się do warunków wojennych. PIE informuje, że w 2022 roku dziewięciokrotnie wzrosły wydatki budżetowe przeznaczone na cele obronne, jednocześnie dochody budżetowe spadły o 30%. Działania wojenne zatrzymały napływ inwestycji zagranicznych, który spadł z ponad 7 miliardów dolarów w 2021 roku do zaledwie 190 milionów dolarów w pierwszych trzech kwartałach 2022 roku¹⁷.

Analizując dane statystyczne, dotyczące liczby uchodźców z Ukrainy, można zauważyć, że stanowią oni znaczący odsetek populacji społeczeństwa ukraińskiego. W momencie wybuchu wojny wielu obywateli podjęło decyzję o opuszczeniu kraju ze względów oczywistych. Polska zobowiązała się zapewnić im schronienie oraz niezbędne artykuły pierwszej potrzeby. Od samego początku, czyli od 24 lutego 2022 roku, do Polski przybyło 17,9 miliona ukraińskich uchodźców, głównie kobiet i dzieci. Warto jednak podkreślić, że część z nich już wróciła do swojej ojczyzny. Informacje te pochodzą od Straży Granicznej, która aktywnie wspomagała cały proces. Najnowsze raporty agencji wskazują na nieznaczny spadek liczby Ukraińców, szukających azylu w Europie w listopadzie 2023 roku. W tym miesiącu około 648 000 ukraińskich uchodźców przekroczyło granicę, wjeżdżając z Ukrainy do Polski, co stanowi pewne obniżenie w porównaniu z październikiem, kiedy liczba ta przekroczyła

16 <https://www.rp.pl/konflikty-zbrojne/art38972171-the-new-york-times-pol-miliona-ofiar-rosyjskiej-inwazji-na-ukraine>, [dostęp: 11.07.2024.].

17 <https://www.money.pl/gospodarka/ukrainska-gospodarka-w-dramatycznej-sytuacji-sa-najnowsze-dane-6932587337362368a.html>, [dostęp: 11.07.2024 r.].

800 000 osób. Jeśli chodzi o sytuację na granicy wyjazdu z Polski do Ukrainy, łączna liczba ukraińskich uchodźców, którzy powrócili do swojego kraju w listopadzie 2023 roku, wyniosła około 631 tysięcy osób, co stanowiło spadek w porównaniu do września, kiedy liczba ta wyniosła 940 tysięcy. Tendencja ta jest zgodna z obserwowanym spadkiem przyjazdów do Polski. Obecnie istnieje niemal równowaga między liczbą osób wjeżdżających do Polski z Ukrainy a liczbą osób wyjeżdżających, mimo że w ciągu listopada 2023 roku do Polski przybyło o 17 tysięcy osób więcej niż wyjechało¹⁸.

W marcu 2022 roku Unia Europejska wdrożyła dyrektywę, dotyczącą tymczasowej ochrony – unijny system reagowania kryzysowego, stosowany w sytuacjach wyjątkowych masowego napływu migrantów. Zgodnie z tą dyrektywą możliwe stało się zapewnienie natychmiastowej zbiorowej opieki dla wysiedleńców i odciążenie krajowych systemów azylowych w ramach Unii Europejskiej. Osoby korzystające z systemu tymczasowej ochrony mają zagwarantowane prawa, takie jak zezwolenie na pobyt, dostęp do rynku pracy, zapewnienie zakwaterowania i opieki medycznej, a także możliwość edukacji dla dzieci. Zgonie z danymi z dnia 27 grudnia 2023 roku, 4,2 miliona osób z Ukrainy skorzystało z mechanizmu tymczasowej ochrony. Dane dotyczące ilości osób objętych taką ochroną ukazuje tabela nr 1.

Wartym uwagi jest również fakt, że przyjęcie tak dużej liczby uchodźców może spowodować zarówno problemy ekonomiczne jak i społeczne, polityczne, etniczne i kulturowe w poszczególnych krajach.

Tabela 1. Odsetek uchodźców ukraińskich w poszczególnych państwach

Państwo	Ilość osób
Niemcy	1 194 900
Polska	958 655
Czechy	357 960
Bułgaria	166 535
Hiszpania	187 205
Rumunia	140 585
Holandia	135 625

Źródło: *opracowanie własne*, na podstawie: <https://www.consilium.europa.eu/pl/infographics/ukraine-refugees-eu/>, [dostęp: 27.12.2023 r.].

Analizując powyższe dane, uwidoczniona jest skala faktycznej ilości osób, które uciekły z Ukrainy, aby otrzymać tymczasową ochronę. Biorąc pod uwagę liczebność osób przyjętych na podstawie dyrektywy z marca 2022 roku, w zakresie

¹⁸ <https://www.ukrainianinpoland.pl/how-many-ukrainians-have-crossed-the-ukrainian-polish-border-since-the-beginning-of-the-war-current-data-pl/>, [dostęp: 11.07.2024 r.].

tym dominują Niemcy, a na drugim miejscu plasuje się Polska. Inne kraje, nawet bardzo oddalone od Ukrainy, również przyjęły dużą liczbę osób.

Reakcja społeczności międzynarodowej na wybuch wojny

Po rozpoczęciu zbrojnej inwazji na Ukrainę, społeczność międzynarodowa jednomyślnie wyraziła dezaprobatę wobec działań Federacji Rosyjskiej. Na Rosję nałożono różnorodne sankcje i kary. Wszystkie te środki miały na celu zniechęcenie Putina do kontynuowania działań wojennych i podjęcie próby rozwiązania konfliktu poprzez negocjacje oraz podkreślenie imperatywności do obrony zasad światowego porządku.

W Polsce, jako państwie graniczącym z Ukrainą, już w dniu wybuchu wojny, posłowie podjęli uchwałę w sprawie rosyjskiej agresji. Uchwała ta zdecydowanie nie popierała działań Władimira Putina i Federacji Rosyjskiej, a sejm jednoznacznie potępił tę zbrodniczą inwazję i zaapelował do Rosji oraz współdziałającej z nią Republiki Białorusi, o zaprzestanie działań wojennych, wycofanie wszystkich swoich sił z obszaru Ukrainy i z pobliskich granic, a także pełne przestrzeganie norm międzynarodowego prawa humanitarnego. Parlament jednocześnie wyraził solidarność i poparcie dla demokratycznych władz i społeczeństwa Ukrainy, stanowczo wspierając suwerenność, niezależność i integralność terytorialną tego kraju. W obliczu dramatycznej sytuacji zobowiązał się do udzielenia mu wsparcia. Sejm skierował apel do Unii Europejskiej, NATO i całości społeczności międzynarodowej o natychmiastowe wprowadzenie jak najszerzych sankcji wymierzonych w agresora, czyli Federację Rosyjską. Dodatkowo, zaapelował o pełne wsparcie Ukrainy w obszarze ekonomicznym i humanitarnym¹⁹.

Operacja militarnej interwencji Rosji przeciwko Ukrainie wywołała solidarnie negatywny odzew społeczności międzynarodowej. Natychmiast po rozpoczęciu agresji, Sekretarz Generalny ONZ wystosował oświadczenie, dotyczące sytuacji na Ukrainie. Wskazał, że skala działań rosyjskich przekraczała doświadczenia Europy z ostatnich dziesięcioleci. Podkreślił, że tego rodzaju jednokierunkowe działania są sprzeczne z normami zawartymi w Karcie Narodów Zjednoczonych, a użycie siły przez jedno państwo wobec drugiego stanowi rażące naruszenie zobowiązań członkowskich. Zdecydowanie podkreślił, że operacja militarnej interwencji Rosji nie musi być nieodwracalna, wyrażając nadzieję na rozważenie innych opcji. Ponadto, zadeklarował gotowość ONZ do udzielenia pomocy humanitarnej, przyznając, że ochrona ludności cywilnej jest absolutnym priorytetem. Wspomniał o konieczności przestrzegania międzynarodowego prawa humanitarnego oraz praw człowieka. Zakończył swoje oświadczenie, zwracając uwagę, że

19 Uchwała Sejmu ws. agresji Federacji Rosyjskiej na Ukrainę, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/1E69415E5AA76893C12587F3004A6BCD/%24File/2048.pdf>, [dostęp: 27.12.2023 r.].

decyzje podejmowane w najbliższych dniach będą kształtować oblicze świata i bezpośrednio wpłyną na życie milionów ludzi. W tym kontekście apelował o rozważne i zrównoważone podejście do sytuacji oraz wspólne działania na rzecz pokoju i stabilności.

Wśród organizacji potępiających działania Rosji wyróżnić należy działania Rady Organizacji Narodów Zjednoczonych. W październiku 2022 zgromadzenie ogólne ONZ przegłosowało większością głosów rezolucję, potępiającą rosyjską próbę aneksji terytorium Ukrainy. Powyższe działania uznane zostały jako udany krok w kierunku poprawy sytuacji międzynarodowej. Taka ocena opiera się na dwóch merytorycznych czynnikach. Pierwszym aspektem jest imponująca liczba państw popierających jej przyjęcie (141 państw przyjęło rezolucję, 5 odrzuciło, aż 35 wstrzymało się od głosu)²⁰, co dowodzi o wszechstronnym międzynarodowym poparciu. Drugim czynnikiem, wpływającym na powodzenie powyższej rezolucji jest jasne potępienie rosyjskiej operacji jako nieuzasadnionej agresji oraz wyraźne sformułowanie zaleceń, mających na celu zakończenie konfliktu. Dokument ten uznaje jasno działania Rosji za naruszenie międzynarodowego ładu, co stanowi wyraźny sygnał od społeczności międzynarodowej do poszukiwania pokojowych rozwiązań.

Kolejną organizacją międzynarodową, która okazała sprzeciw przeciwko zbrodni Rosyjskiej na Ukrainie, jest Unia Europejska. Wraz z państwami członkowskimi jednomyślnie i zdecydowanie potępiła brutalną napaść zbrojną Rosji na Ukrainę oraz nielegalne zajęcie ukraińskich obwodów. Również zaangażowanie Białorusi w rosyjską agresję wojskową spotkało się z wyraźną dezaprobatą ze strony UE. Od lutego 2022 roku zarówno Rada Europejska, jak i Rada Unii Europejskiej systematycznie obradują, aby omówić sytuację na Ukrainie z różnych perspektyw. Przywódcy Unii Europejskiej wielokrotnie apelowali do Rosji o natychmiastowe zaprzestanie działań wojskowych, bezwarunkowe wycofanie wszystkich sił i sprzętu wojskowego z Ukrainy, a także pełne poszanowanie integralności terytorialnej, suwerenności i niepodległości tego kraju. W odpowiedzi na agresję wojskową, Unia Europejska znacząco poszerzyła sankcje wobec Federacji Rosyjskiej, dodając do listy sankcyjnej liczne jednostki i podmioty, a także wprowadziła bezprecedensowe środki. Dodatkowo, organizacja ta jednomyślnie i stanowczo zadeklarowała pełne wsparcie dla Ukrainy, obejmujące aspekty humanitarne, polityczne, finansowe i militarno-obronne. Sankcje, wprowadzone w odpowiedzi na rosyjską agresję zbrojną i nielegalną aneksję, mają na celu osłabienie podstaw ekonomicznych Rosji poprzez ograniczenie dostępu do kluczowych technologii i rynków, a także znaczące ograniczenie zdolności tego kraju do kontynuowania działań

20 <https://forsal.pl/swiat/ukraina/artykuly/8667153,onz-rezolucja-przywrocenie-pokoju-na-ukrainie.html>, [dostęp: 11.07.2024 r.].

wojennych²¹. Ponadto zgodnie z Rezolucją Parlamentu Europejskiego z dnia 1 marca 2022 roku w sprawie rosyjskiej agresji na Ukrainę²² organizacja ta potępiła działania Federacji Rosyjskiej, a także wezwała agresora do zaprzestania swoich działań na okupowanym terytorium. Zapewniła również o wsparciu dla ludności opuszczającej swój kraj, poprzez wprowadzenie dyrektywy w sprawie tymczasowej ochrony dla uchodźców²³.

Godną uwagi organizacją, która potępiła zachowania Federacji Rosyjskiej wobec Ukrainy jest Sojusz Północnoatlantycki. Po wybuchu wojny na Ukrainie oczekiwano reakcji Sojuszu, który ze względu na swój militarno-obronny charakter nie mógł pozostać obojętny. Sytuacja była szczególnie istotna, ponieważ atak Rosji na terytorium Ukrainy skutkował zerwaniem stosunków między Rosją a NATO, co zostało potwierdzone w dokumencie „Akt podstawowy o stosunkach dwustronnych, współpracy i bezpieczeństwie między NATO i Federacją Rosyjską”²⁴. W przeciwieństwie do Unii Europejskiej, NATO jako organizacja międzynarodowa nie nałożyło sankcji na agresora, co wynikało z odmiennego charakteru działalności obu organizacji. Niemniej jednak, państwa członkowskie NATO, zwłaszcza Niemcy, wyraziły swoje poparcie dla sankcji, szczególnie w kontekście projektu Nord Stream 2. Warto podkreślić, że Pakt Północnoatlantycki predysponuje takim postępowaniem, mimo że, nie jest ono podejmowane jako bezpośrednie działanie organizacji. Dostawy broni przez państwa członkowskie NATO są koordynowane poza strukturami samego sojuszu. W trosce o uniknięcie eskalacji konfliktu, NATO zadeklarowało, że nie rozmieści swoich sił na terytorium Ukrainy i nie utworzy strefy zakazu lotów w ukraińskiej przestrzeni powietrznej. Organizacja ta skupiła się na innych formach wsparcia, zgodnych z jej mandatem obronnym i stabilizacyjnym²⁵. Pomimo faktu, że Ukraina nie jest członkiem paktu, organizacja zdecydowała się uchwalić nową koncepcję strategiczną. Została ona przyjęta na szczycie NATO w Madrycie, który miał miejsce 29–30 czerwca 2022 roku. Podczas tego wydarzenia sojusz zaoferował zmodernizowany pakiet wsparcia, który obejmował zaawansowane systemy uzbrojenia, takie jak ciężka artyleria, systemy rakietowe, pojazdy opancerzone i systemy przeciwlotnicze. Warty podkreślenia jest fakt, że wśród zagrożeń dla bezpieczeństwa sojuszu wskazano między innymi agresywną politykę Federacji Rosyjskiej²⁶.

21 <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/eu-response-ukraine-invasion/#invasion>, [dostęp: 11.07.2024 r.].

22 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022IP0052&from=EN>, [dostęp: 11.07.2024 r.].

23 Dyrektywa Rady 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających równowagę wysiłków między państwami członkowskimi związanych z przyjęciem takich osób wraz z jego następstwami. Dz.U. L 212 z 7.08.2001, s. 12.

24 *Akt podstawowy o stosunkach dwustronnych, współpracy i bezpieczeństwie między NATO i Federacją Rosyjską*, Paryż, 27 maja 1997 r.

25 A. Mazurek, M. Widzińska, *Reakcja Unii Europejskiej i NATO na agresję rosyjską w Ukrainie*, Refleksje. Pismo Naukowe studentów I doktorantów WNPiD UAM, (25), s. 193–205.

26 T. Chłoń, *Dokąd zmierza NATO? Sojusz Północnoatlantycki, Europa i Polska w świetle decyzji szczytu NATO w Madrycie 29–30 czerwca 2022 r.*, Krakowskie Studia Międzynarodowe, 2022, s. 24–25.

Istotną organizacją, która również zareagowała na napaść na Ukrainę, jest Rada Praw Człowieka ONZ. W sprawie konfliktu zbrojnego na Ukrainie, organizacja ta wydała uchwałę odnoszącą się do sytuacji praw człowieka wynikającej z agresji rosyjskiej, datowaną na 4 marca 2022 r. W rezolucji tej Rada zwróciła uwagę na zobowiązania wynikające z Karty Narodów Zjednoczonych, w tym zakaz użycia lub groźby użycia siły, obowiązek pokojowego rozwiązywania sporów oraz zakaz uciekania się do działań wojskowych²⁷. Podkreśliła również obowiązek poszanowania praw człowieka i międzynarodowego prawa humanitarnego. Rada Praw Człowieka ONZ przypomniała definicję agresji uchwaloną przez Zgromadzenie Ogólne w 1974 roku stwierdzając, że ma zastosowanie do sytuacji na Ukrainie. W rezolucji mocno podkreślono przywiązanie do suwerenności, niezależności politycznej, integralności terytorialnej i jedności Ukrainy w jej międzynarodowo uznanych granicach, włączając w to wody terytorialne, oraz prawo do samostanowienia wszystkich ludów. Rada Praw Człowieka ONZ potępiła akt agresji ze strony Rosji, wskazując na naruszenia praw człowieka i międzynarodowego prawa humanitarnego, a także wezwała do ich natychmiastowego zaprzestania. Zauważono również masowe uchodźstwo, a Białoruś została wezwana do zaprzestania wspierania agresji. Dodatkowo, Rada podkreśliła, że na wszystkich państwach-stronach Konwencji Genewskich i I Protokołu dodatkowego spoczywa obowiązek dochodzenia, ścigania i wydania osób, które popełniły lub nakazały popełnić poważne naruszenia Konwencji i Protokołu²⁸.

Również inne państwa wyraziły głęboki sprzeciw rosyjskiej napaści na niepodległą i suwerenną Ukrainę. Wśród takich państw zwrócić należy uwagę na USA, które zdecydowanie i stanowczo potępiły działania Rosji, a Prezydent i inni urzędnicy rządu USA publicznie scharakteryzowali działania Rosji jako naruszenie prawa międzynarodowego i suwerenności Ukrainy. Dodatkowo Stany Zjednoczone odegrały główną rolę w ustanawianiu i wspieraniu międzynarodowych sankcji wobec Rosji za jej agresję na Ukrainę. Sankcje obejmowały ograniczenia gospodarcze, embargo handlowe, zamrożenie aktywów oraz sankcje wobec osób i podmiotów zaangażowanych w działania zagrażające bezpieczeństwu Ukrainy. Państwo to zapewniło stronie ukraińskiej również wsparcie polityczne, humanitarne i wojskowe. Dostarczono znaczne ilości pomocy humanitarnej oraz sprzętu wojskowego, w tym broni i sprzętu obronnego. Stany Zjednoczone aktywnie zaangażowały się w dyplomację międzynarodową i wciąż współpracują z sojusznikami i partnerami, aby zapewnić skoordynowaną reakcję na konflikt. Istotny jest fakt, że jako członek NATO Stany Zjednoczone działają w sojuszu na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa i solidarności w obliczu rosyjskiej agresji,

27 Karta Narodów Zjednoczonych, art. 1, art. 33.

28 C. Milk, *Agresja Rosji na Ukrainę i jej konsekwencje dla rządów prawa na poziomie międzynarodowym. Szkic problematyki*, Uniwersytet Wrocławski, 2022, s. 441.

wspierają także inne organizacje międzynarodowe, takie jak Organizacja Narodów Zjednoczonych, w poszukiwaniu rozwiązania konfliktu²⁹.

Należy podkreślić również reakcję Niemiec i ich opinię odnośnie do działań Rosji. Kanclerz Niemiec Olaf Scholz potępił dzień rozpoczęcia rosyjskiej agresji na Kijów jako „straszną chwilę dla Ukrainy i ponury dzień dla Europy”. Szef niemieckiego rządu wydał oficjalne oświadczenie w Berlinie w czwartek, 24 lutego. Określił atak Rosji jako „rażące naruszenie prawa międzynarodowego” i stwierdził, że jest „nieuzasadniony”. Scholz jednoznacznie zażądał, aby Rosja natychmiast zaprzestała działań wojennych, podkreślając solidarność Niemiec z Ukrainą i jej mieszkańcami. Minister spraw zagranicznych Niemiec, Annalena Baerbock, również zdecydowanie potępiła działania wojenne przeciwko Ukrainie. Określiła rosyjski atak jako „gwałt na Ukrainę” i naruszenie podstawowych zasad ładu międzynarodowego. Ostrzegła ona również, że społeczność międzynarodowa nie zapomni tego dnia hańby dla Rosji. Wyraziła zdziwienie, że prezydent Rosji, Władimir Putin, łamie elementarne zasady ładu międzynarodowego, i podkreśliła, że świat obudził się dzisiaj w innym kontekście. Minister zaznaczyła, że mimo wielu próśb i zachęt do rozwiązania sporu drogą dyplomatyczną, Rosja postanowiła użyć siły. Dodatkowo, zwróciła się również do społeczności międzynarodowej, apelując do wszystkich państw o wspólne przeciwstawienie się agresji³⁰.

Wśród państw potępiających działania Rosji istotna była również opinia krajów bałtyckich. Ministrowie spraw zagranicznych tych krajów jednomyślnie potępiли działania Rosji na Ukrainie i zdecydowanie wezwali do wprowadzenia surowych sankcji wobec agresora, włączając w to rozważenie odłączenia Rosji od systemu SWIFT.

Z kolei rząd Australii określił działania Rosji na Ukrainie jako „oburzające” i bezprecedensowe, jednocześnie wezwano Moskwę do natychmiastowego wycofania swoich wojsk. Premier Scott Morrison podkreślił, że Rosja otwarcie narusza prawo międzynarodowe i Karty Narodów Zjednoczonych, stwierdzając jednoznacznie, że wybrała ona drogę wojny. Również Wielka Brytania wyraziła stanowczy sprzeciw wobec tego ataku. Brytyjski premier Boris Johnson mocno potępił rosyjską inwazję na Ukrainę, oznajmiając w przemówieniu telewizyjnym, że Władimir Putin zaatakował przyjazny kraj bez żadnej prowokacji i wiarygodnej wymówki. Co więcej, Ministerstwo Spraw Zagranicznych Izraela zauważyło, że konflikt wszedł w „nową i trudną fazę” i zaleciło około 8000 obywatelom Izraela przebywających na Ukrainie, aby opuścili kraj przez przejścia lądowe na zachodzie. Ministerstwo podkreśliło jednocześnie,

29 G. Nycz, *Skuteczność polityki odstraszania w teatrze europejskim w świetle doświadczeń sojuszników USA doby wojny o Ukrainę i II zimnej wojny*, [red:] M. Marczuk-Karbownik, K. Zakowski, *Formy mocarstwowości we współczesnym świecie – studium przypadków*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2023, s. 113–118.

30 M. Kosman, *Pod znakiem Zeitenwende. Konflikt rosyjsko-ukraiński z perspektywy Niemiec (2014–2022)*, Przegląd Zachodni 1–2, s. 43.

że Izrael wspiera integralność terytorialną i suwerenność Ukrainy, nie wymieniając jednak bezpośrednio Rosji. Natomiast rząd włoski jednoznacznie potępił atak Rosji na Ukrainę, uznając go za nieuzasadniony. Włochy wyraziły bliskość z narodem i władzami ukraińskimi oraz zadeklarowały współpracę z sojusznikami europejskimi i NATO w celu natychmiastowej i zdecydowanej reakcji. Grecja również dobitnie wyraziła swoje zdanie na temat konfliktu. Premier Grecji Kyriakos Mitsotakis zwołał pilne posiedzenie Krajowej Rady Spraw Zagranicznych i Obrony, aby omówić inwazję oraz najlepsze środki ochrony Greków, mieszkających na Ukrainie. Również Premier Hiszpanii Pedro Sanchez publicznie potępił rosyjską agresję na Ukrainę oraz wyraził solidarność z rządem i narodem Ukrainy. Zapowiedział bliską współpracę z partnerami i sojusznikami w Unii Europejskiej oraz NATO, w celu skoordynowania reakcji na ten dramatyczny moment³¹.

Rosyjska napaść na Ukrainę zaburzyła cały spokój i ład międzynarodowy, który był budowany przez lata. W dniu wybuchu wojny wszystkie organizacje międzynarodowe, a także państwa Europy i Zachodu, wstrzymały oddech. Napięta sytuacja ukazała, jak państwa potrafią się zjednoczyć w sytuacji agresji, a także pomóc innemu krajowi. Wiele państw i organizacji międzynarodowych okazało swoje sprzeciwy poprzez słowa otuchy, działania w celu poskromienia operacji Rosji, nakładania przeróżnych sankcji, czy też oddalania Rosji od różnych wydarzeń, wykluczając ją ze społeczności międzynarodowych.

Podsumowanie

Wybuch wojny na Ukrainie był dla Polski, jak i dla całej areny międzynarodowej wstrząsem, pomimo tego, że wojna toczy się jedynie na terytorium Ukrainy. Sytuacja ta była zaskoczeniem dla wszystkich. Niewątpliwym faktem jest, że wojna dotyka całą społeczność międzynarodową i każde państwo odczuwa poniekąd jej skutki. Federacja Rosyjska i jej niczym niesprowokowana agresja, a także pośredni atak na „Zachód” przyczyniły się do powstania kryzysu uchodźczego, z czym boryka się teraz cała Europa.

Sytuacja kryzysowa, z jaką przyszło się zmierzyć Polsce jest niezwykle trudna. Polityka migracyjna i azyłowa jest nastawiona na przyjęcie uchodźców, a polski rząd robi wszystko, aby w pełni sprostać temu zadaniu. Uwzględniając powyższe, należy stwierdzić, iż kryzys uchodźczy wpłynął znacząco na społeczność międzynarodową, prowadząc do zmian w polityce migracyjnej, wzrostu napięć społecznych oraz wyzwania związanych z integracją uchodźców, a także do wzmożenia współpracy międzynarodowej i humanitarnej – tym samym postawiona hipoteza badawcza została potwierdzona.

31 <https://www.cire.pl/artykuly/serwis-informacyjny-cire-24/reakcje-swiate-na-wojne-rosji-z-ukraina-> [dostęp: 04.01.2024 r.].

Bibliografia

1. Chłoń T., *Dokąd zmierza NATO? Sojusz Północnoatlantycki, Europa i Polska w świetle decyzji szczytu NATO w Madrycie 29–30 czerwca 2022 r.*, Krakowskie Studia Międzynarodowe, 2022.
2. Giedroń J., *Emigracja Ukraińska. Listy 1950–1982*, Wyd., Archiwum kultury.
3. Głuszek-Szafranec D., Guzek D., Szostok P., *Obraz wydarzeń na Majdanie w polskich, rosyjskich i niemieckich tygodnikach*, [w:] *Implikacje konfliktu ukraińskiego dla polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Polski*, (red.), Czornik K., Lakomy M., Stolarczyk M., Ośrodek Debaty Międzynarodowej, Katowice 2015.
4. Głuszek-Szafranec D., Guzek D., Szostok P., *Obraz wydarzeń na Majdanie w polskich, rosyjskich i niemieckich tygodnikach*, [w:] *Implikacje konfliktu ukraińskiego dla polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Polski*, (red.), Czornik K., Lakomy M., Stolarczyk M., Ośrodek Debaty Międzynarodowej, Katowice 2015.
5. Gołda-Sobczak M., *Krym jako przedmiot sporu ukraińsko-rosyjskiego*, Wydawnictwo naukowe SILVA RERUM, Poznań 2016.
6. Gorzkowicz A., *Wojna hybrydowa na Ukrainie jako przykład współczesnych konfliktów zbrojnych*, Roczniki studenckie AWL, Rocznik 1(I) (2017).
7. Jakubowski A., *Struktura etniczna współczesnej Ukrainy*, Wyd. Facta Simonidis, 2008.
8. Kłaczyński R., *Rosyjsko-ukraiński konflikt 2014–2017 jako przykład wojny hybrydowej. Geneza, polityka, gospodarka*, Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego, 11(2), 2019.
9. Kosman M., *Pod znakiem Zeitenwende. Konflikt rosyjsko-ukraiński z perspektywy Niemiec (2014–2022)*, „Przegląd Zachodni” 1–2, 2023.
10. Łytwin W., *Ewolucja instytucji prezydentury w politycznej historii Ukrainy: Ustanowienie prezydentury, kompetencje, rola i miejsce prezydenta w systemie rządów*, Wyd., Politeja, 2015.
11. Mazurek A., Widzińska M., *Reakcja Unii Europejskiej i NATO na agresję rosyjską w Ukrainie*, Refleksje. Pismo Naukowe studentów I doktorantów WNPiD UAM, (25).
12. Menkiszak M., *Ukraiński dylemat Rosji: strategia Moskwy wobec Kijowa*, Ośrodek Studiów Wschodnich, Warszawa 2021.
13. Menkiszak M., *Ukraiński dylemat Rosji: strategia Moskwy wobec Kijowa*, Ośrodek Studiów Wschodnich, Warszawa 2021.
14. Milk C., *Agresja Rosji na Ukrainę i jej konsekwencje dla rządów prawa na poziomie międzynarodowym. Szkic problematyki*, Uniwersytet Wrocławski, 2022.
15. Nycz G., *Skuteczność polityki odstraszania w teatrze europejskim w świetle doświadczeń sojuszników USA doby wojny o Ukrainę i II zimnej wojny*, [red:] M. Marczuk-Karbownik, K. Żakowski, *Formy mocarstwowości we współczesnym świecie – studium przypadków*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2023.
16. Parulski K., *Prawo okupacji na Półwyspie Krymskim*, [w:] *międzynarodowe prawo humanitarne. Wymogi humanitaryzmu*. Tom VIII, Akademia Marynarki Wojennej, Wydział dowodzenia i operacji morskich, Gdynia 2017.
17. Skoneczny Ł., *Wojna hybrydowa – wyzwanie przyszłości? Wybrane zagadnienia*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego”, nr 4, 2015.
18. Skoneczny Ł., *Wojna hybrydowa – wyzwanie przyszłości? Wybrane zagadnienia*, Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego 4, 2015.

19. Zygula A., *Międzynarodowe skutki konfliktu na Ukrainie – reakcja społeczności międzynarodowej na wojnę hybrydową we wschodniej Ukrainie*, „Obronność. Zeszyty Naukowe”, 3(27), Warszawa 2018.
20. Żochowski P., *Rosja prowokuje zaostrzenie sytuacji w Donbasie*, Ośrodek Studiów Wschodnich, Warszawa 2022, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2022-02-21/rosja-prowokuje-zaostrzenie-sytuacji-w-donbasie>, [dostęp: 11.07.2024 r.].

Akty Prawne

1. *Akt podstawowy o stosunkach dwustronnych, współpracy i bezpieczeństwie między NATO i Federacją Rosyjską*, Paryż, 27 maja 1997 r.
2. Dyrektywa Rady 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających równowagę wysiłków między państwami członkowskimi związanych z przyjęciem takich osób wraz z jego następstwami. Dz.U. L 212 z 7.08.2001, s. 12.
3. Karta Narodów Zjednoczonych, art. 1, art. 33.
4. Uchwała Sejmu ws. agresji Federacji Rosyjskiej na Ukrainę, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/1E69415E5AA76893C12587F3004A6BCD/%24File/2048.pdf>

Netografia

1. <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022IP0052&from=EN>
2. <https://forsal.pl/swiat/ukraina/artykuly/8667153,onz-rezolucja-przywrocenie-pokoju-na-ukrainie.html>
3. <https://i.pl/mapa-wojny-brutalna-agresja-rosji-na-ukraine-gdzie-tocza-sie-walki/ar/c1-16083205>
4. <https://www.cire.pl/artykuly/serwis-informacyjny-cire-24/reakcje-swiata-na-wojne-rosji-z-ukraina>
5. <https://www.consilium.europa.eu/pl/infographics/ukraine-refugees-eu/>
6. <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/eu-response-ukraine-invasion/#invasion>
7. <https://www.money.pl/gospodarka/ukrainska-gospodarka-w-dramatycznej-sytuacji-sa-najnowsze-dane-6932587337362368a.html>
8. <https://www.rp.pl/konflikty-zbrojne/art38972171-the-new-york-times-pol-miliona-ofiar-rosyjskiej-inwazji-na-ukraine>
9. <https://www.ukrainianinpoland.pl/how-many-ukrainians-have-crossed-the-ukrainian-polish-border-since-the-beginning-of-the-war-current-data-pl/>
10. <https://wyborcza.pl/magazyn/7,124059,27388209,wladimir-putin-o-historycznej-jednosci-rosjan-i-ukraincow.html>
11. <https://wyborcza.pl/magazyn/7,124059,27388209,wladimir-putin-o-historycznej-jednosci-rosjan-i-ukraincow.html>